

פרשת בשלח תשע"א

אז ישיר

שמות פרק טו

(א) אֶזְרָא יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת לִיקְנֹק וַיֹּאמְרוּ לְאֹמֶר אֲשֶׁר־יָכָה לִיקְנֹק כִּי גָאָה גָאָה סוּס וְרָכְבוֹ כָּמָה בָּיָם :
(ב) עֲזִי וְזַמְרַת יְהוָה יִהְיֶה לִּי לִישׁוּעָה זֶה אֱלֹהֵי יִאֲנֶהוּ אֱלֹהֵי אֲבִי וְאֶרְמְמֶנְהוּ :

רש"י

(א) אז ישיר משה - אז כשראה הנס עלה בלבו שישיר שירה, וכן (יהושע י יב) אז ידבר יהושע, וכן (מלכים א' ז ח) ובית יעשה לבת פרעה, חשב בלבו שיעשה לה, אף כאן ישיר, אמר לו לבו שישיר, וכן עשה, ויאמרו לאמר אשירה לה. וכן ביהושע, כשראה הנס אמר לו לבו שידבר וכן עשה (יהושע י יב) ויאמר לעיני ישראל, וכן שירת הבאר שפתח בה (במדבר כא יז) אז ישיר ישראל, פירש אחריו עלי באר ענו לה. (מלכים יא ז) אז יבנה שלמה במה, פירשו בו חכמי ישראל שבקש לבנות ולא בנה. למדנו שהיו"ד על שם המחשבה נאמרה, זהו ליישב פשוטו. אבל מדרשו אמרו רבותינו זכרונם לברכה, מכאן רמז לתחיית המתים מן התורה, וכן בכלן חוץ משל שלמה, שפירשוהו, בקש לבנות ולא בנה. ואין לומר וליישב הלשון הזה כשאר דברים הנכתבים בלשון עתיד והן מיד, כגון (איוב א ה) ככה יעשה איוב, (במדבר ט כג) על פי ה' יחנו, (שם כ) ויש אשר יהיה הענן, לפי שהן דבר ההווה תמיד, ונופל בו בין לשון עתיד בין לשון עבר, אבל זה שלא היה אלא לשעה אינו יכול ליישבו בלשון הזה: כי **גאה גאה** - שנתגאה על כל גאה כתרגומו. דבר אחר בא הכפל לומר שעשה דבר שאי אפשר לבשר ודם לעשות, כשהוא נלחם בחבירו ומתגבר עליו מפילו מן הסוס וכאן סוס ורכבו רמה בים וכל שאי אפשר לעשות על ידי זולתו נופל בו לשון גאות, כמו (ישעיהו יב ה) כי גאות עשה, וכן כל השירה תמצא כפולה (פסוק ב) עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה (פסוק ג) ה' איש מלחמה ה' שמו, וכן כולם. דבר אחר כי גאה גאה על כל השירות, וכל מה שאקלס בו עוד יש בו תוספת, ולא כמדת מלך בשר ודם שמקלסין אותו ואין בו: **סוס ורכבו** - שניהם קשורין זה בזה והמים מעלין אותם לרום ומורידין אותם לעומק ואינן נפרדין: **רמה** - השליך וכן (דניאל ג ו) יתרמא לגוא אתון נורא. ומדרש אגדה כתוב אחד אומר רמה, וכתוב אחד אומר (פסוק ד) ירה, מלמד שהיו עולין לרום ויורדין לתהום, כמו (איוב לח ו) מי ירה אבן פנתה, מלמעלה למטה: (ב) **עזי וזמרת יה** - אונקלוס תרגם תוקפי ותושבחי. עזי כמו עזי בשור"ק, וזמרת כמו וזמרת. ואני תמה על לשון המקרא שאין לך כמוהו בנקודתו במקרא אלא בשלושה מקומות שהוא סמוך אצל וזמרת, וכל

אונקלוס

(א) בכך שבח משה ובני ישראל ית תושבחתא הדא קדם יי ואמרו למימר נשבח ונודי קדם יי ארי אתגאי על גיותניא וגיאותא דיליה היא סוסיא ורכביה רמא בימא: (ב) תוקפי ותושבחי דחילא יי אמר במימריה והוה לי לפריק דין אלהי ואבני ליה מקדש אלהא דאבהתי ואפלח קדמוהי:

שאר מקומות נקוד שור"ק, (ירמיה טז יט) ה' עזי ומעזי, (תהלים נט ז) עזו אליך אשמורה. וכן כל תיבה בת שתי אותיות הנקודה מלאפיו"ם כשהיא מארכת באות שלישית ואין השניה בשו"א בחטף, הראשונה נקודה בשור"ק כגון עז עזי, רוק רוקי, חק חקי, עול עולו, יסור עולו (ישעיהו י כז), כל כלו ושלשים על כלו (לעיל יד ז). ואלו שלושה עזי וזמרת של כאן, ושל ישעיה (ישעיהו יב ב) ושל תהלים (תהלים קיח יד) נקודים בחטף קמ"ץ, ועוד אין באחד מהם כתוב וזמרת אלא וזמרת, וכולם סמוך להם ויהי לי לישועה, לכך אני אומר ליישב לשון המקרא, שאין עזי כמו עזי, ולא וזמרת כמו וזמרת, אלא עזי שם דבר הוא, כמו (שם קכג א) היושבי בשמים, (עובדיה א ג) שוכני בחגוי סלע, (דברים לג טז) שוכני סנה. וזהו השבח עזי וזמרת יה הוא היה לי לישועה, וזמרת דבוק הוא לתיבת ה', כמו (שופטים ה כג) לעזרת ה', (ישעיה ט יח) בעברת ה', (קהלת ג יח) על דברת בני האדם. ולשון וזמרת לשון (ויקרא כה ד) לא תזמור, (ישעיה כה ה) זמיר עריצים, לשון כסוח וכריתה. עוזו ונקמתו של אלהינו היה לנו לישועה. ואל תתמה על לשון ויהי שלא נאמר היה, שיש לנו כמה מקראות מדברים בלשון זה, וזה דוגמתו (מלכים א ו ה) את קירות הבית סביב להיכל ולדביר ויעש צלעות סביב, היה לו לומר עשה צלעות סביב, וכן בדברי הימים (דברי הימים ב' י יז) ובני ישראל היושבים בערי יהודה וימלוך עליהם רחבעם, היה לו לומר מלך עליהם רחבעם, (במדבר יד טז) מבלתי יכולת ה' וגוי' וישחטם, היה לו לומר שחטם, (שם לו - לז) והאנשים אשר שלח משה וגוי' וימותו, מתו היה לו לומר, (שמות ט כא) ואשר לא שם לבו אל דבר ה' ויעזוב, היה לו לומר עזב: **זה אלי** - בכבודו נגלה עליהם והיו מראין אותו באצבע, ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים: **ואנהו** - אונקלוס תרגם לשון נוה, (ישעיה לג כ) נוה שאנו, (שם סה ז) לנוה צאן. דבר אחר ואנהו לשון נוי, אספר נוי ושבחו לבאי עולם, כגון (שיר השירים ה ט - י) מה דודך מדוד דודי צח ואדום, וכל הענין: **אלהי אבי** - הוא זה וארוממנהו. אלהי אבי, לא אני תחלת הקדושה, אלא מוחזקת ועומדת לי הקדושה ואלהותו עלי מימי אבותי:

שמות פרק טו

(יז) תבאמו ותטעמו בהר נחלתך מִכֹּחַ לְשִׁבְתְּךָ פְּעֻלַּת יְקֹנֶךָ מִקֹּדֶשׁ אֲדֹנָי כֹּוֹנְנוּ יְדִיךָ : (יח) יְקֹנֶךָ יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד : (יט) כִּי בָא סוֹס פְּרָעָה בְּרִכְבוֹ וּבִפְרָשָׁיו בָּיִם וַיִּשָּׁב יְקֹנֶךָ עֲלֵהֶם אֶת מִי הָיִם וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִלְכוּ בִּפְשָׁה בְּתוֹךְ הָיִם :

אונקלוס

(יז) תעילנון ותשרינון בטורא דאחסנתך אתר לבית שכינתך אתקינתא יי מקדשא יי אתקנהי ידך : (יח) יי מלכותיה לעלמא ולעלמי עלמיא : (יט) ארי עלו סוסות פרעה ברתכוהי ובפרשוהי בימא ואתיב יי עליהון ית מי ימא ובני ישראל הליכו ביבשתא בגו ימא :

רש"י

(יז) **תבאמו** - נתנבא משה שלא יכנס לארץ לכך לא נאמר תביאנו : **מכון לשבתך** - מקדש של מטה מכוון כנגד כסא של מעלה אשר פעלת : **מקדש** - הטעם עליו זקף גדול להפרידו מתיבת השם שלאחריו המקדש אשר כוננו ידיך ה'. חביב בית המקדש שהעולם נברא ביד אחת, שנאמר (ישעיהו מח ג) אף ידי יסדה ארץ, ומקדש בשתי ידים. ואימתי יבנה בשתי ידים, בזמן שהי ימלוך לעולם ועד, לעתיד לבא שכל המלוכה שלו : (יח) **לעולם ועד** - לשון עולמות הוא והוי"ו בו יסוד לפיכך היא פתוחה, אבל (ירמיהו כט כג) ואנכי היודע ועד, שהוי"ו בו שימוש, קמוצה היא : (יט) **כי בא סוס פרעה** - כאשר בא :

במדבר פרק כא

(יז) אִזּוּ יִשִּׁיר יִשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת עַלֵי בְּאֵר יְפֹנֶה : (יח) בְּאֵר חֲפְרוּהָ שָׁרִים כְּרוּהָ נְדִיבֵי הָעָם בְּמַחֲקֶק בְּמִשְׁעָנֹתָם וּמִמְדַּבֵּר מִתְּנָה :

רש"י

(יז) **עלי באר** - מתוך הנחל והעלי מה שאת מעלה. ומנין שהבאר הודיעה להם, שנאמר ומשם בארה. וכי משם היתה, והלא מתחלת ארבעים שנה היתה עמהם, אלא שירדה לפרסם את הנסים, וכן אז ישיר ישראל. השירה הזאת נאמרה בסוף ארבעים, והבאר נתנה להם מתחלת ארבעים, ומה ראה לכתב כאן, אלא הענין הזה נדרש למעלה הימנו : (יח) **באר חפרוה** - זאת היא הבאר אשר חפרו שרים משה ואהרן : **במשענותם** - במטה : **וממדבר** - נתנה להם :

שופטים פרק ג

(א) וְאֵלֶּה הַגְּוִיִּם אֲשֶׁר הֵנִיחַ יְקֹנֶךָ לְנִסּוֹת בָּם אֶת יִשְׂרָאֵל אֶת כָּל אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ אֶת כָּל מַלְחָמוֹת כְּנָעַן : (ב) רַק לְמַעַן דַּעַת דְּרוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְלַמֶּדֶם מַלְחָמָה רַק אֲשֶׁר לְפָנִים לֹא יָדְעוּם : (ג) חֲמִשָּׁת סַרְנֵי פְּלִשְׁתִּים וְכָל הַכְּנַעֲנִי וְהַחִזְיָנִי וְהַחִוִּי יֵשֵׁב הַר הַלְּבָנוֹן מִהַר בַּעַל חֶרְמוֹן עַד לְבֹא חֲמַת : ... (יב) וַיִּסְפוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הַרְעָה בְּעֵינֵי יְקֹנֶךָ וַיִּחַזַּק יְקֹנֶךָ אֶת עֲגִלוֹן מֶלֶךְ מוֹאָב עַל יִשְׂרָאֵל עַל כִּי עָשׂוּ אֶת הַרְעָה בְּעֵינֵי יְקֹנֶךָ :

שמואל ב פרק כב

(א) וַיִּדְבַּר דָּוִד לִיקְנוֹךְ אֶת דְּבָרֵי הַשִּׁירָה הַזֹּאת בַּיּוֹם הַצֵּיל יְקֹנֶךָ אֹתוֹ מִכַּף כָּל אֹיְבָיו וּמִכַּף שָׂאוֹל : (ב) וַיֹּאמֶר יְקֹנֶךָ סִלְעֵי וּמִצְדָּתֵי וּמִפְּלִטֵי לִי : (ג) אֵלֶּהִי צוּרֵי אַחֲסָה בּוֹ מִגִּנִּי וְקַרְנֵי יִשְׁעֵי מִשְׁגַּבִּי וּמְנוּסֵי מִשְׁעֵי מַחֲמַס תִּשְׁעֵנִי : (ד) מִהֲלֵל אֶקְרָא יְקֹנֶךָ וּמֵאֵיבֵי אֲנֹשֶׁע :

ספר ליהוטי מוהר"ן - מהדורא קמא סימן סד אות ה

וְזֶה (שְׁמוֹת ט"ו) : "אִזּוּ יִשִּׁיר מִשֶּׁה", וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ, זְכוּרֹנֶם לְבָרְכָה (סנהדרין צ"א) : "שִׁיר לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא יִשִּׁיר", מִכָּאן לְתַחִיַּת הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה, שְׁעֵתִיד מִשֶּׁה לְשִׁיר לְעֵתִיד לְבֹא גַם כֵּן. כִּי כָּל הַשִּׁירוֹת, בֵּין שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה בֵּין שֶׁל לְעֵתִיד לְבֹא, הוּא רַק אֶצֶל מִשֶּׁה, שֶׁהוּא בְּחִינַת שְׁתִּיקָה. שְׁזָכָה לְזָמֵר שֶׁשִּׁיךְ לְאִמּוֹנָה הַעֲלִיּוֹנָה עַל הַכֹּל, שֶׁשֶּׁם נִכְלָלִין כָּל הַזְּמִירוֹת, כִּי כָּלֶם נִמְשָׁכִים מִמֶּנָּה. וְזֶה שֶׁפָּרַשׁ רַש"י : "יִשִּׁיר, יוֹיֵד עַל - שֶׁם הַמַּחְשָׁבָה נֶאֱמָרָה. הֵינּוּ בְּחִינּוֹת יְכָךְ עֲלָה בְּמַחְשָׁבָה הַנִּיֵּל, בְּחִינּוֹת מ' שֶׁהָ, בְּחִינּוֹת שְׁתִּיקָה כְּנִיֵּל. וְעַל כֵּן עַל יְדֵי נִגּוֹן שֶׁל הַצְּדִיק, שֶׁהוּא בְּחִינּוֹת מ' שֶׁהָ כְּנִיֵּל, עַל יְדֵי זֶה עוֹלִים וַיּוֹצֵאִים כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁנִּפְּלוּ בְּתוֹךְ הָאִפִּיקוֹרְסִית שֶׁל חֵלֶל הַפְּנוּי. כִּי נִגּוֹנוֹ הוּא בְּבְחִינּוֹת ר'אש אִמּוֹנָה', הֵינּוּ אִמּוֹנָה הַעֲלִיּוֹנָה עַל הַכֹּל, שֶׁעַל יְדֵי נִגּוֹן וְאִמּוֹנָה זֹו נִתְּבַטְּלִים כָּל הָאִפִּיקוֹרְסִית. וְנִכְלָלִים וְנִתְּבַטְּלִים כָּל הַנְּגוֹנִים בְּתוֹךְ הַנְּגוֹן הַזֶּה, שֶׁהוּא לְמַעַלָּה מִן הַכֹּל, שֶׁמִּמֶּנּוּ נִמְשָׁכִים כָּל הַנְּגוֹנִים כְּנִיֵּל :

Rabbi Brovender's Shiur is sponsored by Dr. Bernard & Robin Cohen

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.

Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.